

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/196/2002

SYTUACJA NA RYNKU PRACY I POCZUCIE ZAGROŻENIA BEZROBOCIEM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Rozmiary bezrobocia w naszym kraju bardzo silnie wpływają na sytuację społeczną i nastroje Polaków. Z tego względu od pewnego czasu w comiesięcznych sondażach pytamy wszystkich ankietowanych o ocenę sytuacji na rynku pracy i przewidywania dotyczące zmian w tej dziedzinie w ciągu najbliższego roku, a osoby zatrudnione - o to, czy liczą się z możliwością utraty pracy.

OCENA SYTUACJI NA RYNKU PRACY I PROGNOZY

W stosunku do października opinie o sytuacji na rynku pracy prawie się nie zmieniły¹. Tak jak w miesiącach wcześniejszych powszechnie uważa się, że jest ona zła lub bardzo zła (w sumie 95% wskazań). Tylko co setny respondent (1%) ma opinię odmienną, a niewielu (3%) ocenia ją jako średnią (*ani dobra, ani zła*).

Tabela 1

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI	
	2002															
	Czy jest ona:															
	w procentach															
- bardzo dobra	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	
- dobra	1		0		0		0		1		0		1		1	
- ani dobra, ani zła	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	4	4	3	
- zła	25	95	28	96	28	95	29	97	28	96	32	95	30	93	33	
- bardzo zła	70		68		67		68		68		63		63		62	
Trudno powiedzieć	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2		1	

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (150) przeprowadzono w dniach 8-11 listopada 2002 roku na liczącej 1042 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

W listopadzie tak jak dotychczas przeważają pesymistyczne przewidywania dotyczące bezrobocia, jednak nieco zmalała liczba osób przekonanych, że w ciągu roku nic się w tej dziedzinie nie zmieni (spadek z 47% do 44%). Warto jednak dodać, że z dłuższej perspektywy można zauważyć nieznaczny wzrost odsetka optymistów i spadek odsetka pesymistów.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań															
	IV		V		VI		VII		VIII		IX		X		XI	
	2002															
	w procentach															
	0	8	0	7	0	8	0	9	0	10	0	10	0	10	0	11
- zdecydowanie się poprawi	8		7		8		9		10		10		10		11	
- raczej się poprawi	37	37	43	43	40	40	42	42	42	42	47	47	47	47	44	44
- nie zmieni się	35	48	34	45	33	46	33	43	31	40	27	35	26	36	28	37
- raczej się pogorszy	13		11		13		10		9		8		10		9	
- zdecydowanie się pogorszy	7	7	5	5	6	6	7	7	8	8	8	8	7	7	8	8

Ankietowani tym częściej przejawiają optymizm, im lepszą mają sytuację materialną. Na poprawę sytuacji na rynku pracy częściej niż inni liczą także najmłodsi badani (w wieku od 18 do 24 lat), uczniowie i studenci, pracujący na własny rachunek, robotnicy wykwalifikowani, mieszkańcy największych miast oraz osoby deklarujące lewicowe poglądy polityczne. Jednocześnie duże miasta wyróżniają się też największą liczbą pesymistów. Ponadto im niższy poziom wykształcenia respondentów oraz im gorsza ich sytuacja materialna, tym więcej pesymistycznych przewidywań.

Nie zmieniają się również bardzo krytyczne od miesięcy opinie o lokalnym rynku pracy. Ankietowani najczęściej uważają, że w ich okolicy trudno jest znaleźć jakiekolwiek zatrudnienie (44%) albo że nie można znaleźć żadnej pracy (38%). Nadal prawie nikt nie uważa, że o pracę jest łatwo, nie zmienia się też odsetek tych, którzy są zdania, że wprawdzie jakąś pracę można znaleźć, ale trudno jest o coś odpowiedniego (16%).

Tabela 3

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań							
	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
	2002							
	w procentach							
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	0	0	0	0	0	0	0
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	15	14	16	16	15	16	16	16
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	43	44	39	43	40	44	43	44
- nie można znaleźć żadnej pracy	39	40	42	40	43	37	39	38
Trudno powiedzieć	2	2	3	1	2	2	2	2

Na brak możliwości znalezienia jakiegokolwiek pracy częściej wskazują respondenci starsi (w wieku 45 i więcej lat), osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym, mieszkańcy wsi i bezrobotni. Natomiast im wyższy poziom wykształcenia, lepsza sytuacja materialna oraz większe miejsce zamieszkania, tym częstsze odpowiedzi, że można się gdzieś zatrudnić, ale trudno jest o pracę odpowiednią. Występują także zależności odwrotne. Największe odsetki takich opinii odnotowaliśmy wśród respondentów z największych miast (pow. 500 tys. mieszkańców) oraz wśród pracujących na własny rachunek (zob. tabele aneksowe).

POCZUCIE ZAGROŻENIA UTRATĄ PRACY

Od października nieznacznie zmalała (o 3 punkty procentowe) liczba osób mających poczucie zagrożenia utratą pracy. Obecnie ponad połowa Polaków aktywnych zawodowo (54%) nie obawia się zwolnienia, natomiast dwie piąte pracujących (41%) liczy się z taką możliwością. Opinie w tej sprawie podlegają jednak okresowym fluktuacjom i w niektórych miesiącach bieżącego roku odsetki respondentów, którzy obawiali się utraty pracy, były takie same lub nawet wyższe niż odsetki osób wolnych od tego typu obaw.

Tabela 4

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskazania osób aktywnych zawodowo* według terminów badań																	
	III (N=435)		IV (N=460)		V (N=478)		VI (N=489)		VII (N=471)		VIII (N=447)		IX (N=542)		X (N=554)		XI (N=474)	
	2002																	
	w procentach																	
Bardzo poważnie się z tym liczę	17	51	15	40	17	48	18	45	15	49	16	40	17	47	17	44	9	41
Raczej tak	34		25		31		27		34		24		30		27		32	
Raczej nie	21	43	25	55	24	47	25	51	25	47	28	55	22	47	30	52	30	54
Nie, to mało prawdopodobne	22		30		23		26		22		27		25		22		24	
Trudno powiedzieć	7	7	5	5	5	5	4	4	4	4	5	5	7	7	3	3	5	5

* Dotyczy osób zatrudnionych, także rolników oraz emerytów i rencistów pracujących w niepełnym wymiarze godzin

Poczucie zagrożenia bezrobociem wyraźnie wiąże się z gorszą sytuacją materialną respondentów i niskim poziomem wykształcenia. Częściej deklarują je mieszkańcy miast małych i średniej wielkości. Ponadto większe odsetki osób liczących się z utratą pracy można spotkać wśród robotników, osób pracujących na własny rachunek, pracowników fizyczno-umysłowych oraz wśród najmłodszych badanych (zob. tabele aneksowe).

W listopadzie opinie o sytuacji na rynku pracy są prawie takie same jak przed miesiącem. Powszechne jest przekonanie, że jest ona bardzo zła lub zła. Jednak utrzymały się niewielkie oznaki wzrostu optymizmu w tym względzie, jakie odnotowaliśmy we wrześniu i październiku. Wśród badanych aktywnych zawodowo minimalnie zwiększył się też odsetek osób, które nie obawiają się utraty zatrudnienia.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce?
Czy jest ona:

	(%)				
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	3	95	1	1042
Płeć					
Mężczyźni	1	3	96	0	497
Kobiety	1	2	94	2	545
Wiek					
18-24 lat	3	4	94	0	161
25-34	0	2	97	1	188
35-44	0	2	98	0	185
45-54	0	3	95	2	211
55-64	0	4	96	0	121
65 lat i więcej	2	1	91	5	175
Miejsce zamieszkania					
Wies	1	3	94	3	382
Miasto do 20 tys.	2	1	95	2	126
20-100 tys.	1	4	94	1	204
101-500 tys.	1	2	97	0	197
501 tys.i więcej mieszk.	0	2	97	1	133
Wykształcenie					
Podstawowe	1	4	91	4	299
Zasadnicze zawodowe	1	2	96	0	275
Średnie	0	2	98	1	337
Wyższe	1	4	95	0	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	1	1	97	0	81
Prac. umysł. niż. szczebla	0	4	96	0	96
Pracownicy fiz.- umysł.	0	3	96	0	91
Robotnicy wykwalifikowani	2	2	95	0	80
Robotnicy niewykwalifik.	3	11	84	2	34
Rolnicy	0	1	99	0	50
Pracujący na własny rach.	0	1	99	0	43
Bierni zawodowo					
Renciści	2	4	91	4	131
Emeryci	1	2	93	3	206
Uczniowie i studenci	0	0	100	0	65
Bezrobotni	0	1	97	1	128
Gospodynie domowe i inni	0	4	95	1	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	1	1	98	0	180
społce właścicieli	0	11	89	0	71
prywatnych i państwa	2	2	96	0	178
sekt. prtyw. poza rolnict.	0	2	98	0	47
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	0	3	96	1	143
300-399	2	1	96	0	87
400-599	2	3	95	0	177
600-800	0	4	94	2	161
Powyżej 800 zł	1	3	95	1	169
Ocena własnych war. mater.					
Złe	1	3	94	3	333
Średnie	0	1	97	1	467
Dobre	2	4	93	0	241
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	1	1	95	3	65
Raz w tygodniu	1	3	95	1	498
1-2 razy w miesiącu	1	3	95	0	168
Kilka razy w roku	0	3	96	1	211
W ogóle nie uczestniczy	1	1	94	3	100
Poglądy polityczne					
Lewica	0	3	96	1	253
Centrum	0	3	96	0	266
Prawica	1	2	96	2	263
Trudno powiedzieć	3	2	91	4	257

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:

	(%)				
	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	11	44	37	8	1042
Płeć					
Mężczyźni	12	46	35	6	497
Kobiety	10	42	38	10	545
Wiek					
18-24 lat	14	40	39	7	161
25-34	12	48	34	6	188
35-44	9	47	42	3	185
45-54	10	46	38	5	211
55-64	10	50	36	4	121
65 lat i więcej	11	36	32	22	175
Miejsce zamieszkania					
Wieś	9	46	36	9	382
Miasto do 20 tys.	10	46	32	12	126
20-100 tys.	13	52	29	6	204
101-500 tys.	10	39	45	6	197
501 tys. i więcej mieszk.	15	35	44	6	133
Wykształcenie					
Podstawowe	8	38	40	14	299
Zasadnicze zawodowe	14	42	38	6	275
Średnie	10	48	37	5	337
Wyższe	14	54	29	4	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	9	56	34	2	81
Prac. umysł. niż. szczebla	9	50	39	1	96
Pracownicy fiz. - umysł.	11	46	39	3	91
Robotnicy wykwalifikowani	16	47	31	6	80
Robotnicy niewykwalifik.	2	42	49	7	34
Rolnicy	11	49	35	5	50
Pracujący na własny rach.	19	41	35	6	43
Bierni zawodowo					
Renciści	7	40	38	15	131
Emeryci	13	44	31	12	206
Uczniowie i studenci	16	34	42	7	65
Bezrobotni	7	42	42	10	128
Gospodynie domowe i inni	9	44	43	3	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	9	49	38	4	180
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	14	54	30	2	71
sekt. prywat. poza rolnict.	12	45	38	5	178
prywatnym gosp. rolnym	13	46	36	5	47
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	7	43	41	9	143
300-399	5	50	39	6	87
400-599	10	48	36	6	177
600-800	12	46	33	9	161
Powyżej 800 zł	16	48	31	5	169
Ocena własnych war. mater.					
Złe	8	40	44	8	333
Średnie	11	45	35	9	467
Dobre	15	48	32	5	241
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	45	31	14	65
Raz w tygodniu	10	49	35	6	498
1-2 razy w miesiącu	13	39	41	6	168
Kilka razy w roku	13	38	38	10	211
W ogóle nie uczestniczy	4	42	39	14	100
Poglądy polityczne					
Lewica	15	44	38	3	253
Centrum	12	48	33	7	266
Prawica	8	46	37	9	263
Trudno powiedzieć	8	40	40	13	257

Tabela 3. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprowadzić znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy

	(%)					
	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	16	44	38	2	1042
Płeć						
Mężczyźni	0	18	43	37	1	497
Kobiety	0	14	45	38	2	545
Wiek						
18-24 lat	0	23	52	25	0	161
25-34	1	23	41	35	0	188
35-44	0	16	48	36	0	185
45-54	0	14	42	44	0	211
55-64	0	10	42	46	2	121
65 lat i więcej	0	10	41	41	7	175
Miejsce zamieszkania						
Wies	0	9	35	54	2	382
Miasto do 20 tys.	0	10	46	43	1	126
20-100 tys.	0	15	54	31	0	204
101-500 tys.	0	18	51	26	4	197
501 tys. i więcej mieszk.	0	41	43	15	1	133
Wykształcenie						
Podstawowe	0	9	42	45	3	299
Zasadnicze zawodowe	0	14	38	48	0	275
Średnie	0	19	50	29	1	337
Wyższe	1	29	47	22	2	130
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	2	26	47	24	1	81
Prac. umysł. fiz. szczebla	0	25	52	22	0	96
Pracownicy fiz. - umysł.	0	26	41	32	1	91
Robotnicy wykwalifikowani	0	18	50	32	0	80
Robotnicy niewykwalifik.	0	6	58	35	0	34
Rolnicy	0	10	27	63	0	50
Pracujący na własny rach.	0	33	42	24	0	43
Bierni zawodowo						
Renciści	0	13	41	43	2	131
Emeryci	0	9	44	41	6	206
Uczniowie i studenci	0	26	58	16	0	65
Bezrobotni	0	6	35	58	1	128
Gospodynie domowe i inni	0	11	38	50	1	34
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	1	22	50	26	0	180
społce właścicieli	0	25	40	34	1	71
prywatnych i państwa	0	24	49	27	0	178
sekt. przyw. poza rolnict.	0	11	29	61	0	47
prywatnym gosp. rolnym	0	11	29	61	0	47
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	0	7	37	56	0	143
300-399	0	11	45	43	1	87
400-599	0	15	43	40	2	177
600-800	1	19	51	27	2	161
Powyżej 800 zł	0	26	48	25	1	169
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	10	38	49	2	333
Średnie	0	16	45	38	2	467
Dobre	1	25	52	21	1	241
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	15	35	48	3	65
Raz w tygodniu	0	15	47	36	1	498
1-2 razy w miesiącu	0	17	45	38	0	168
Kilka razy w roku	0	20	38	40	1	211
W ogóle nie uczestniczy	0	13	48	33	6	100
Poglądy polityczne						
Lewica	0	23	42	35	1	253
Centrum	0	19	43	36	2	266
Prawica	0	16	46	36	2	263
Trudno powiedzieć	1	7	46	44	3	257

Tabela 4. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	41	54	5	474
Płeć				
Mężczyźni	41	55	4	266
Kobiety	40	54	6	208
Wiek				
18-24 lat	58	40	2	53
25-34	41	51	8	139
35-44	40	55	5	136
45-54	35	63	2	120
55-64	43	41	16	20
65 lat i więcej	4	86	10	7
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	55	5	161
Miasto do 20 tys.	44	51	5	74
20-100 tys.	46	50	3	93
101-500 tys.	37	58	5	74
501 tys. i więcej mieszk.	36	57	8	72
Wykształcenie				
Podstawowe	45	44	11	55
Zasadnicze zawodowe	44	51	5	140
Średnie	43	53	4	174
Wyższe	29	67	4	106
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	25	71	4	81
Prac. umysł. niż. szczebla	38	58	4	94
Pracownicy fiz.-umysł.	48	44	8	89
Robotnicy wykwalifikowani	53	42	5	78
Robotnicy niewykwalifik.	57	43	0	32
Rolnicy	19	72	9	42
Pracujący na własny rach.	52	45	3	43
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	39	56	5	177
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	51	48	1	71
sekt. pryw. poza rolnict.	46	49	6	175
prywatnym gosp. rolnym	15	76	8	45
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	42	51	7	54
300-399	44	47	9	36
400-599	53	43	3	90
600-800	53	46	1	69
Powyżej 800 zł	29	68	3	96
Ocena własnych war. mater.				
Złe	52	41	7	107
Średnie	42	54	4	228
Dobre	31	64	6	139
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	33	65	2	13
Raz w tygodniu	37	57	5	215
1-2 razy w miesiącu	39	56	6	83
Kilka razy w roku	46	48	6	109
W ogóle nie uczestniczy	47	51	2	53
Poglądy polityczne				
Lewica	41	51	8	134
Centrum	44	53	2	130
Prawica	35	62	3	125
Trudno powiedzieć	42	49	9	85